

Nr 41

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motion angående riksdagens högtidliga öppnande.

I motion nr 202 i andra kammaren av herr *Nyberg* hemställs, »att riksdagen måtte uppdra åt talmanskonferensen att i samråd med hovförvaltningen undersöka möjligheterna till förenkling av formerna för riksdagens högtidliga öppnande». Härvid borde enligt motionären bl. a. övervägas om processionen från riksdagshuset till slottet kunde slopas, om gudstjänsten i slottskapellet kunde hållas dagen före det högtidliga öppnandet och om riksdagens ledamöter kunde beredas tillfälle att ta av ytterkläderna innan de vid riksdagens högtidliga öppnande tar plats i rikssalen.

Gällande ordning

Riksdagsordningen (RO) § 34 innehåller vissa bestämmelser om formerna för riksdags öppnande. Där i stadgas att öppnandet skall ske senast på andra söckendagen efter riksdags början och att den närmare tiden bestäms och kungörs av Kungl. Maj:t. Vid denna tidpunkt skall riksdagsledamöterna, sedan gudstjänst hållits med dem, sammankomma på rikssalen (»plenum plenorum»), där Konungen eller då han så finner för gott statsministern eller annan statsrådsledamot för ordet.

Inom riksmarskalksämberet utarbetas årligen en *ordning för riksdagens högtidliga öppnande*, vilken innehåller de ceremoniella detaljerna. Dessa bestämmelser går i stora delar tillbaka till tiden för 1810 års riksdagsordning, ehuru åtskilliga förenklingar skett sedan dess. Redan 1866 års riksdagsordning medförde en viss förenkling och därefter har ett flertal ändringar vidtagits i samma syfte. Sålunda var plenum plenorum tidigare föreskrivet även för andra tillfällen än riksdagens öppnande. Före år 1933 var ceremonier på rikssalen obligatoriska även vid riksdags avslutande eller dess upphörande i samband med nyvalsförordnande, liksom vid behandlingen av grundlagsärenden. Nämnade år gjordes emellertid dessa ceremonier alternativa i förstnämnda båda fall och avskaffades helt med avseende på behandlingen av grundlagsärenden. År 1949 togs ytterligare ett steg i förenklande riktning, då även den alternativa möjligheten till ceremonier på rikssalen vid riksdagens avslutande upphävdes.

Ur den ordning som utfärdades av riksmarskalksämberet för det högtidliga öppnandet till 1966 års riksdag, må i detta sammanhang nämnas, att det på dagen för öppnandet skall ringas till gudstjänst i slottskapellet i vanlig ordning. Sedan riksdagens ledamöter och den kungliga familjen in-

tagit sin platser i kapellet förrättas gudstjänsten. Därefter beger sig riksdagens båda kamrar, företrädna av sina talmän, från slottskapellet till rikssalen, där talmännen framför kamrarnas undersåtliga vördnad för Konungen. Under sammankomsten på rikssalen överlämnas också till vardera talmannen statsverkspropositionen och riksdagsberättelsen.

Frågans tidigare behandling

Formerna för riksdagens högtidliga öppnande har under senare år aktualiserats vid ett flertal tillfällen.

I en motion till 1959 års riksdag framhölls bl. a. att ceremonien inte längre torde vara ett uttryck för en allmän uppfattning om ett samband mellan riksdagsledamöternas verksamhet och de deltagande i den högtidliga sammankomsten. Den nuvarande högtidligheten vore ej en värdig öppningscermoni i modern tid. Med anledning härav hemställde motionärerna, att författningsutredningen måtte få i uppdrag att pröva nya former för riksdagens högtidliga öppnande. Konstitutionsutskottet (nr 6) avstyrkte motionen under hänvisning till författningsutredningens pågående arbete. Ett eventuellt tidigareläggande av statsverkspropositionens avlämnande ävensom ställningstagandet till frågan om bibehållet tvåkammersystem eller övergång till enkammersystem kunde antas komma att inverka på formerna för riksdagens öppnande.

Motion i ämnet väcktes även vid 1961 års riksdag. De synpunkter som framfördes i motionen överensstämde i stort sett med vad som anförts 1959. Motionen avstyrktes av allmänna beredningsutskottet, vars utlåtande (nr 2) bifölls av riksdagen.

De med riksdagens öppnande sammanhängande frågorna behandlades av *författningsutredningen* i dess förslag till ny riksdagsordning (SOU 1963: 18). Om utredningens förslag i allmänhet bör här antecknas, att enligt detsamma »lagtima riksmöte» skall börja årligen den 15 oktober, varefter budgetpropositionen skall avlämnas senast den 15 december. Riksdagsberättelsen föreslås även framdeles avlämnad kalenderårsvis. Med avseende på riksdagens öppnande uttalar utredningen, att ett riksmöte bör anses öppnat i och med det första sammanträdet med riksdagen, utan särskilda ceremonier liknande den nuvarande rikssalssammankomsten. Emellertid är enligt utredningens mening en särskild sammankomst i högtidliga former mellan Konungen, statsråden och riksdagens ledamöter i början av lagtima riksmöte alltjämt påkallad. Denna kommer då att erhålla en annan innebörd än den nuvarande, då riksdagen ej öppnas därvid och varken statsverkspropositionen eller riksdagsberättelsen överlämnas. Förutom hälsningsord från Konungen och talmännen bör enligt utredningens förslag förekomma, att regeringen genom statsministern eller annat statsråd, som förordnats därtill, avger en förklaring angående sin politik. Denna skulle

ljäna som utgångspunkt för den allmänna politiska debatt, motsvarande remissdebatten, som enligt utredningens förslag skall hållas i riksdagen kort därefter. Utredningen fann för sin del mest naturligt, att regeringsförklaring avges vid sammankomst i riksdagshuset. Emellertid borde ordningen för den särskilda sammankomsten inte regleras i riksdagsordningen eller över huvud i författning utan bestämmas av talmannen — i tvåkammaralternativet talmännen — efter samråd med statsministern.

Ämnet aktualiserades ånyo vid 1965 års riksdag. I två likalydande motioner anfördes bl. a., att ceremonien, som kunde betraktas som ett särpräglad och praktfullt skådespel, vore i detaljer utan stil och utan anknytning till den moderna samhällssynen. »En lysande församling av särskilt inbjudna damer och herrar i festdräkter bildar ram kring riksdagsmän i päls och galoscher, vilka på intet sätt ger intryck av att vara vare sig huvudpersoner i ceremonien eller inbjudna gäster.» Vidare kritiserades den praxis, som inom riksmarskalksämberet hade utbildats vid inbjudningar till ceremonielet. Även sådana sektorer av samhällslivet som t. ex. kulturlivet och arbetsmarknaden borde ges tillfälle att delta. Slutligen anförde motionärerna, att det framstod som beklagligt att riksdagen saknade inflytande över utformningen av ceremonien vid riksdagens öppnande. Under hänvisning till de förslag som framförts av författningsutredningen (SOU 1963: 18) avstyrkte konstitutionsutskottet (nr 15) emellertid motionen. Utskottets utlåtande bifölls av riksdagen.

I detta sammanhang må även erinras om att formerna för riksdagens högtidliga öppnande berördes i årets remissdebatt, varvid bl. a. diskuterades frågan om riksdagsledamöternas placering i rikssalen. Ett par talare påtalade den trängsel som uppstod vid förflyttningen från slottskapellet till rikssalen och uttryckte önskemål om numrerade platser i rikssalen i enlighet med den ordning som råder i riksdagens kamrar. Av rättviseskäl borde dock placeringen ändras år för år, så att inte samma riksdagsmän alltid placeras på de främsta bänkarna.

Motionen

Motionären anför att formerna för riksdagens högtidliga öppnande bör ändras. Särskilt gäller detta riksdagsledamöternas eget uppträdande. Motionären kritiserar särskilt den trängsel om sittplatserna, som uppstår vid ledamöternas intåg, och variationerna i klädsel, från stram högtidsdräkt med ordnar till enkel vardagsdräkt. Gudstjänsten kunde enligt motionären hållas under enklare former. Motionen utmynnar i vissa konkreta förslag, varom hänvisas till utlåtandets ingress. Slutligen anför motionären, att det knappast synes ha någon mening att avvakta de resultat som överläggningarna angående en ny författning kan leda till, innan några reformer rörande riksdagens högtidliga öppnande vidtas.

Utskottet

Den i förevarande motion aktualiserade frågan om formerna för riksdagens öppnande behandlades senast av 1965 års riksdag. I sitt av riksdagen godkända utlåtande avstyrkte utskottet de då föreliggande motionerna under hänvisning till att författningsutredningens förslag till nya principer i förevarande hänseende kunde förutsättas bli omfattade av de vidare övervägandena i författningsfrågan. Denna synpunkt är lika aktuell nu då grundlagberedningen tillsatts med uppgift att bl. a. överväga arbetsformerna för en enkammarriksdag. Utskottet kan därför inte finna skäl till någon åtgärd i anledning av den nu föreliggande motionen utan hemställer, att motionen II:202 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 oktober 1966

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson, Damström, fru Segerstedt Wiberg, herrar Erik Olsson, Carl Albert Andersson, Hernelius, Karl Pettersson, Tistad och Svenungsson; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, Nilsson i Östersund, von Friesen, Henningsson, Magnusson i Tumhult, fru Thunvall, herrar Johansson i Trollhättan, Hamrin i Jönköping, Larsson i Luttra och Gustafsson i Stenkyrka.